

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 1728/2021
15.11.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Јелице Бојанић Керкез, председника већа, Весне Станковић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужилаца АА из ... и ББ из ..., чији је заједнички пуномоћник Бранислав Глогоњац, адвокат из ..., против тужене ВВ из ..., чији је пуномоћник Бранкица Мајкић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости и раскида уговора, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3371/20 од 09.12.2020. године, у седници већа одржаној дана 15.11.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужилаца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3371/20 од 09.12.2020. године.

ОДБИЈА СЕ захтев тужене за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 360/15 од 03.12.2019. године, ставом првим изреке, одбијен је основни тужбени захтев којим је тражено да се утврди да је ништав уговор о доживотном издржавању закључен и оверен пред Првим основним судом у Београду 4РЗ 1345/11 од 19.10.2011. године између сада пок. ГГ, као примаоца издржавања и тужене ВВ као даваоца издржавања и Анекс уговора о доживотном издржавању закључен и оверен пред Првим основним судом у Београду 9РЗ 445/13 од 25.03.2013. године између истих лица. Ставом другим изреке, одбијен је евентуални тужбени захтев којим је тражено да се раскину наведени уговор о доживотном издржавању и његов анекс. Ставом трећим изреке, одбијен је предлог тужилаца за одређивање привремене мере да се туженој забрани отуђење и оптерећење непокретности – стана број ..., површине 110 м², који се налази на ... спрату стамбене зграде у Београду у улици ... број .. на кп бр. ..., уписане у ЛН број .. КО ..., и наложи надлежној служби за катастар непокретности да ову забрану упише у јавну књигу. Ставом четвртим изреке, тужиоци су обавезани да туженој солидарно накнаде трошкове парничног поступка у износу од 627.750,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 3371/20 од 09.12.2020. године, одбијена је као неоснована жалба тужилаца и потврђена првостепена пресуда. Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиоци су благовремено изјавили ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужена је поднела одговор на ревизију.

Врховни суд је испитао побијану пресуду применом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 72/11...10/23) и утврдио да је ревизија неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности, а нема ни повреда на које ревизија указује. Другостепени суд је одлучио о жалби тако што је прихватио чињенично стање утврђено првостепеном пресудом, као и примену материјалног права, дао оцену о битним жалбеним наводима и навео разлоге које је узео у обзир по службеној дужности, те поступио у складу са одредбама члана 396. став 1. и 2. ЗПП. У поступку пред другостепеним судом није дошло до погрешне или неправилне примене одредаба парничног поступка које би представљале дозвољени разлог за ревизију у смислу члана 407. тач. 2 и 3 овог закона. Наводима ревизије у односу на оцену доказа оспорава се у суштини утврђено чињенично стање, што у поступку по ревизији није дозвољено. Томе нема места у ревизијском поступку, јер је одредбом члана 407. став 2. ЗПП изричито прописано да ревизија не може да се изјави због погрешног и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци и тужена су деца сада пок. ГГ из брака са ДД. ГГ је био успешан привредник, стекао имовину велике вредности коју чине непокретности у Србији и у иностранству и акције више привредних друштава. Са развијеним пословима у земљи и иностранству, више година је живео у иностранству, као и његова породица. Имовина која је стицана омогућила је висок ниво животног стандарда свим њеним члановима. Брак родитеља странака је разведен 10.03.2009. године. Тада мал. ВВ поверена је оцу на негу, чување и васпитавање. Она је и претходно више била везана за оца, него за мајку. Тако је и у даљем остало. Двоје старије деце остало је ближе везано за мајку. Они за разлику од ВВ нису прихватили нову супругу свог оца, ЂЂ са којом је њихов отац засновао брачну заједницу и живео у Београду. У имовинском спору између родитеља који је вођен у Француској сврстали су се на страну мајке, што им је отац замерио. Са њима се он ретко виђао, али контакт није одбијао. Тужилац АА у периоду од 2002 - 2009. године радио је и живео у Њујорку и повремено долазио у Београд, а од 2009. године стално живи у Београду. Са оцем се повремено виђао. Тужила ББ живи у Од 2010. године са оцем се ретко виђала. Од 2005. године тужиоци су власници некретнина на ... и у ... улици у Београду, које су на поклон добили од мајке. Тужена са мајком више година није имала контакт. Она је и као пунолетна остала у чврстој повезаности са оцем и континуирано блиском односу са њим. Отац је био родитељ који се старао о њој и њеним потребама, са њом се редовно виђао и био у сталном контакту. Од 2010. године, по повратку са школовања у иностранству, тужена живи у Београду, са оцем се учестало виђала, проводила време и

посећивала. Међу њима је владао однос узајамне привржености и блискости. Из таквог односа и безрезервне привржености тужене према оцу, произишло је његово опредељење да са њом закључи уговор о доживотном издржавању. Тужена није живела са оцем, али су редовно заједно одлазили на кафу, у шетње, играли шах и заједно проводили време, боравила и ноћила код њега у стану када је његова супруга Вера одлазила у Женеву, тако да се на тужену могао ослонити са пуним поверењем да ће му бити поуздан ослонац у даљем животу. Тужена је према оцу испољавала пажњу, бригу и оданост. При таквим околностима, на иницијативу ГГ закључен је уговор о доживотном издржавању са туженом.

Најпре, тужена је у својству даваоца издржавања са сада пок. оцем закључила уговор о доживотном издржавању оверен пред Првим основним судом у Београду РЗ 1057/10 од 03.03.2010. године, којим се обавезала да учествује у обезбеђивању хране, одеће, обуће, рубља, медицинске помоћи у случају болести, одржавању личне хигијене и хигијене дома, као и да после смрти примаоца издржавања сахрани у породичној гробници и да подушја по канонима Српске Православне Цркве, а прималац издржавања се обавезао да се после његове смрти примаоцу издржавања пренесе у својину петособан стан број .., у ... број .. у Београду, 220 акција, односно 44% од укупне имовине „Stena Real Estate Corporation“ код Министарства иностраних послова Републике Либериие и породичне меморабилије. Код овере уговора од стране судије, прималац издржавања је изјавио да осећа потребу за туђом негом и помоћи, да му то ћерка ВВ већ пружа и због тога се одлучио за закључење овог уговора са њом, да има још двоје деце, али да они нису у могућности да му пруже помоћ која му је потребна, јер живе у иностранству, нити жели да му они пружају помоћ, јер са њима није тако близак као са ћерком ВВ. Овај уговор је раскинут судским поравнањем 09.06.2010. године, из разлога што је стан у ... улици продат. Нов уговор о доживотном издржавању закључен је 10.11.2010. године, истим су одређене исте престације даваоца издржавања, а примаоца издржавања да на даваоца издржавања након његове смрти преноси у својину 220 деоница, односно 55% од имовине примаоца издржавања у „Stena Real Estate Corporation“, као и меморабилије. И овај уговор је споразумно раскинут 20.06.2011. године. Потом, уговор о доживотном издржавању, који је предмет ове парнице, тужена и сада пок. ГГ закључили су и оверили пред Првим основним судом у Београду под бројем РЗ 1345/11, дана 19.10.2011. године. У уговору је констатовано да је прималац издржавања власник стана број .., у улици ... број .. у Београду, површине 110 м², као и 400 од укупно 500 деоница фирме „Stena Real Estate Corporation“ код Министарства иностраних послова Републике Либериие и да је једини власник породичних меморабилија. Престације даваоца издржавања одређене су исто као и у претходним уговорима, а прималац издржавања се обавезао да се после његове смрти на даваоца издржавања преноси својина на наведеном стану и 220 деоница у поменутој фирми, као и породичне меморабилије, ближе описане у уговору. Анекс уговора закључен је пред Првим основним судом у Београду у предмету РЗ 445/13, дана 25.03.2013. године, у садржини да основни уговор о доживотном издржавању од 19.10.2011. године остаје на снази у свим одредбама, да су прималац и давалац издржавања у потпуности задовољни извршавањем уговора, и да се уговору додаје у члану 5. четврти став који гласи: „Прималац издржавања у тренутку смрти преноси у својину даваоца издржавања још 25 деоница из става првог члана 1. уговора“. Наведени уговор и анекс уговора закључени су на законом прописани начин за закључење и оверу уговора ове врсте.

ГГ преминуо је у 88. години, дана ...2014. године, на аеродромској писти у амбулантном лифтауту. Његова смрт била је изненадна. Према комисијско-експертизном мишљењу судских вештака за област неуропсихијатрије из предмета Првог основног суда у Београду РЗ 445/13, ГГ био је особа изнадпросечних интелектуалних способности, изнадпросечне интелектуалне ефикасности, без маркера оштећења било ког квалитета интелигенције, нормалне организације личности и без присуства психопатолошких црта у структури личности, био је способан за спровођење правних радњи. Таква је оцена дата и у налазу и мишљењу судског вештака неуропсихијатра од 19.03.2012. године. Био је животно и пословно активан до краја живота. Његова способност за пуновласно предузимање правних радњи је неупитна. Спор који је водио против бивше супруге окончан је опозивом поклона виле у Сен Тропеу, а за стан у Паризу, исплатом купопродајне цене распоређене његовим наследницима на једнаке делове од по 84.390,88 евра, овде странкама и надживелој супруги ЂЂ.

Код овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да је неоснован примарни тужбени захтев за утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању и његовог Анекса, у смислу члана 53. и 103. Закона о облигационим односима, јер побуда за закључење истих није недопуштена, а нема места ни примени члана 203. Закона о наслеђивању, јер нису закључени уз одсуство алеаторности, јер у тренутку закључења смрт примаоца издржавања није била извесна. Неоснован је и евентуални тужбени захтев за раскид наведеног уговора и његовог анекса, јер је тужена испуњавала своје уговорне обавезе, у складу са чланом 124. Закона о облигационим односима. Оцу је пружала пажњу и помоћ, чему у прилог говоре чињенице о њеном држању када му је позлило и она помогла да се смести у болницу, свакодневно обилазила у болници и надаље редовно посећивала током опоравка, те савесно наставила да се односи према према својим обавезама.

По оцени Врховног суда, неосновано се ревизијом оспорава правилност примене материјалног права и закључци на којима су засноване пресуде нижестепених судови у овој правној ствари.

Чланом 51. Закона о облигационим односима ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 57/89 и "Сл. Лист СРЈ" 31/93), прописано је да свака уговорна обавеза мора имати допуштен основ (став 1). Основ је недопуштен ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима (став 2). Чланом 52. истог закона, прописано је да ако основ не постоји или је недопуштен, уговор је ништав. Чланом 53. ЗОО, прописано је да побуде из којих је уговор закључен не утичу на његову пуноважност (став 1). Али, ако је недопуштена побуда битно утицала на одлуку једног уговарача да закључи уговор и ако је то други уговарач знао или морао знати, уговор ће бити без дејства (став 2). Чланом 103. истог закона, прописано је да уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима ништав је, ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго.

Чланом 194. Закона о наслеђивању ("Службени гласник РС", бр. 46/95, 101/2003), прописано је да се уговором о доживотном издржавању обавезује прималац издржавања да се после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као

накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани (став 1). Чланом 195. овог закона, прописано је да уговор о доживотном издржавању мора бити закључен у писменом облику и оверен од судије који је дужан да пре овере прочита странкама уговор и примаоца издржавања нарочито упозори на то да имовина која је предмет уговора не улази у његову заоставштину и да се њоме не могу намирити нужни наследници. У супротном, уговор је ништав.

Уговор о доживотном издржавању је двострано обавезан, теретан, алеаторан уговор, за чије закључење је предвиђена строга форма. Осим тога, овај уговор се закључује и с обзиром на посебна својства личности (*intuitu personae*).

Код утврђеног да је сада пок. ГГ у време закључења предметног уговора и анекса био свестан својих поступака и способан за расуђивање и пуновласно предузимање правних радњи, да уговор и анекс садрже јасно дефинисане обавезе уговорних страна, да су закључени у писаној форми и оверени од стране судије, уз одговарајућу клаузулу о датом упозорењу о последицама закључења, то су исти закључени у складу са одредбама члана 194. и 195. Закона о наслеђивању. Имајући у виду наводе о чињеницама изнетим у поступку, сумње не може бити да је уговор о доживотном издржавању проистекао као израз воље и потребе ГГ да обезбеди учешће тужене у бризи и помоћи да његове потребе и надаље буду задовољене на одговарајући начин, што је и остварено њеним залагањем и ангажовањем до самог краја његовог живота. Код чињенице да сада пок. ГГ није имао блиске и складне односе са тужиоцима, који су дуги низ година живели у другим државама, да су се са оцем ретко чули и виђали, а имајући у виду да се уговор о доживотном издржавању закључује са особом у коју прималац издржавања има поверења, на коју може да се ослони да ће га неговати и водити бригу о њему у старости и болести, што се кроз складан однос са туженом управо и потврдило, то јасно произлази да циљ закључења предметног уговора није био да се изиграју наследна права законских наследника, већ да се примаоцу издржавања обезбеди сигурност у пружању неге и помоћи.

Није спорно је да је пок. ГГ био финансијски обезбеђен и да му у том смислу није била потребна помоћ и подршка других лица. Стил и стандард живота који је водио, односно могућност да себи приушти послугу која је водила рачуна о домаћинству, не искључује потребу да у свакодневном животу добија емоционалну подршку, помоћ и пажњу тужене као неспорно омиљеног детета и особе од великог поверења. При чињеници да је он често био на пословним путовањима и активно учествовао у вођењу послова у иностранству, те због тога често одсуствовао од куће, јасно указује да закључење уговора о доживотном издржавању са туженом није за циљ имало само пуко обезбеђење материјалних ствари, већ пружање емоционалне пажње и учествовање у другим активностима, што је тужена несумњиво чинила. Иначе, сврха закуључења уговора о доживотном издржавању није само обезбеђивање животних намирница и вођење бриге о здрављу и хигијени примаоца издржавања и дома у којем живи, већ пружање пажње у сваком смислу, због чега се овај уговор управо и закључује са особама са којима прималац осећа емоционалну повезаност, поверење и блискост. У конкретном, тужена, као давалац издржавања, није пружала финансијску помоћ свом оцу, али је пружала сваки други вид пажње, неге и помоћи који је примаоцу издржавања био потребан, односно водила рачуна о његовом здрављу, проводила време са њим у разним друштвеним и социјалним активностима, које су заправо и биле циљ закључења овог уговора, а које не представљају недопуштен основ.

Због наведеног, неосновано се ревизијом указује да су основ уговорне обавезе и мотив за закључење спорног уговора недопуштени, у смислу члана 52. и 53. ЗОО, због чега је исти ништав. Такође су неосновани наводи ревизије тужилаца да су предметни уговор и анекс ништави због неједнакости престација уговорних страна, односно због одсуства пружања финансијске помоћи примаоцу издржавања од стране тужене, као даваоца издржавања и да представљају дисимуловани уговор о поклону/наслеђивању. Престације уговорних страна не могу се мерити и изједначавати само финансијским параметрима, јер осим финансијских елемената овај уговор, садржи и елементе односно обавезе даваоца издржавања које нису мерљиве на овај начин, а то су брига и пажња, коју је тужена несумњиво пружала свом оцу. На другачију одлуку не утичу ревизијски наводи да закључењем предметног уговора о доживотном издржавању није остало ништа друго од имовине примаоца издржавања, коју би тужиоци могли наследити као законски наследници. Пок. ГГ је за живота стекао имовину велике вредности, односно већи број непокретности, акције у фирмама и покретну имовину. Предметним уговором о доживотном издржавању није обухваћена сва његова имовина и имовинска права. На то упућују пре свега овде доступне чињенице о исход иностраног имовинског спора са супругом од које се развео, а мајком странака. Неприхватљиви су и ревизијски наводи тужилаца да тужена није испуњавала своје уговорне обавезе, те да су испуњени услови за раскид уговора по члану 124. ЗОО. Пре свега, имајући у виду да су прималац и давалац издржавања, приликом закључења Анекса уговора од 25.03.2013. године, изјавили да су у потпуности задовољни извршавањем уговора о доживотном издржавању, и да је утврђено да је на исти начин извршавање настављено од стране тужене све до смрти примаоца издржавања.

Имајући у виду све наведено, обим помоћи, неге и услуга које је тужена пружала сада пок. ГГ за време трајања уговора о доживотном издржавању, оправдао је сврху и циљ располагања имовином у њену корист путем уговора о доживотном издржавању с преносом имовине након смрти, чијем закључењу по вољи и разумном опредељењу примаоца издржавања препрека није било.

Из изнетих разлога, правилан је закључак нижестепених судова да предметни уговор и његов анекс нису противни принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, због чега нису ништав у смислу члана 103. Закона о облигационим односима.

Овај суд је приликом доношења одлуке имао у виду и остале наводе ревизије, али је оценио да су неосновани, јер суштински представљају понављање навода који су истицани у жалби против првостепене пресуде, а ове наводе је другостепени суд правилно оценио као неосноване и за ту оцену дао јасне и довољне разлоге, које у свему прихвата и овај суд. Између осталог, ревизија оспорава правилност утврђеног чињеничног стања и ставља примедбе на оцену доказа из члана 8. ЗПП, због којих се ревизија не може изјавити према члану 407. став 2. ЗПП.

Из напред изнетих разлога, применом члана 414. ЗПП, одлучено је као у ставу првом изреке пресуде.

Како састав одговора на ревизију није трошак који је неопходан за вођење парничног поступка, то је одбијен захтев тужене за накнаду трошкова ревизијског

поступка, о чему је одлучено у ставу другом изреке пресуде, у складу са чланом 165. ЗПП.

**Председник већа – судија
Јелица Бојанић Керкез с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**